

IX. Český jazyk – literatura

(úterý 13. 10. 2020)

1) Minule jsme probírali avantgardní umění, dnes si ještě udělejte zápis:

Avantgardy

= kulturní a umělecké hnutí 1. pol. 20. stol.

- odmítání sociálních nespravedlností – příklon k radikálním politickým hnutím

- avantgardní = novátorský – umělci experimentují a hledají nové formy a obsahy

Expresionismus – pocity nejistoty, strachu, hrůzy

Futurismus – okouzlení vývojem techniky a civilizace

Kubismus – hl. ve výtvarném umění a architektuře – geometrické tvary

Kubofuturismus – básně jsou volným sledem představ, které se prolínají tak, aby skutečnost zachytily několikerým způsobem naráz

Guillaume Apollinaire [gijóm apolinér] – báseň Pásmo, grafické básně – Kaligramy

Dadaismus – založen na náhodě a hře, záměrně vytvářeli díla postrádající logiku (viz Návod, jak vytvořit dadaistickou báseň)

Surrealismus – potlačuje logiku a rozum, texty založeny na lidském podvědomí – tzv. psychický automatismus

(surrealismus je „náhodné setkání šicího stroje a deštníku na pitevním stole“)

2) Přečtěte si v učebnici Lit. výchovy na straně 166 o avantgardní próze – Marcel Proust, James Joyce, Franz Kafka.

3) Pokračujeme v zápise o avantgardní próze.

Avantgardní próza

Marcel Proust – fr. spisovatel – sedmidílný román Hledání ztraceného času – volný sled dějů, líčení pocitů, nálad, úvah

James Joyce - Odysseus

Franz Kafka – pražský německý Žid – psal německy – romány Proces, Zámek, Proměna, Amerika – expresionistické – pocity úzkosti, cizoty, absurdity

(Můžete zhlédnout film Amerika s M. Dejdařem a J. Lábusem, který byl natočen podle Kafkovy knihy)

4) Zde si ještě přečtete o F. Kafkovi a úryvek z jeho knihy Proměna:

Pocity úzkosti, osamění, cizoty vyjadřují německy psané prózy **FRANZE KAFKY** [france] (1883–1924). Kafka se narodil a žil v Praze (pocházel z bohaté židovské rodiny). Jeho romány, např. *Proces*, a povídky – *Proměna*, *Ortel* aj. – zachycují zvláštní situace, v nichž jsou hrdinové vystaveni nejružnějšímu příkoří, ale nemají možnost se bránit, dovolat se spravedlnosti ani porozumět tomu, proč jsou trestáni. Situace, ve kterých se ocitají, jsou zcela nepochopitelné, absurdní. Např. v povídce *Proměna* se Řehoř Samsa, hodný a pracovitý muž, žijící zcela spořádaným životem v domě se svými rodiči a sestrou, promění v brouka. To mu samozřejmě znemožní vést dosavadní život a podporovat finančně ostatní členy rodiny. Napětí mezi ním a jeho blízkými, zejména otcem, situaci postupně vyhroťte a Řehořův život končí tragicky.

Franz Kafka

V úryvku pocítíte tu bezmoc a absurditu situace, do které se hlavní hrdina knížky Řehoř Samsa dostal. (Viz níže)

Proměna

Když se Řehoř Samsa jednou ráno probudil z nepokojných snů, shledal, že se v posteli proměnil v jakýsi nestvůrný hmyz. Ležel na hřbetě tvrdém jak pancíř, a když trochu nadzvedl hlavu, uviděl své vyklenuté, hnědé břicho rozdělené obloukovitými výztuhami, na jehož vrcholu se sotva ještě držela příkrývka a taktak že úplně nesklouzla dolů. Jeho četné, vzhledem k ostatnímu objemu žalostně tenké nohy se mu bezmocně komíhaly před očima.

Co se to se mnou stalo? pomyslel si. Nebyl to sen. Jeho pokoj, správný, jenom trochu příliš malý lidský pokoj, spočíval klidně mezi čtyřmi dobře známými stěnami. Nad stolem, na němž byla rozložena vybalená kolekce vzorků soukenného zboží – Samsa byl obchodní cestující –, visel obrázek, který si nedávno vystříhl z jednoho ilustrovaného časopisu a zasadil do pěkného pozlaceného rámu. (...)

Řehořův pohled se pak obrátil k oknu a pošmourné počasí – bylo slyšet, jak kapky deště dopadají na okenní plech – ho naplnilo melancholií. Co kdybych si ještě trochu pospal a zapomněl na všechny blázniviny, pomyslel si, to však bylo naprosto neproveditelné, neboť byl zvyklý spát na pravém boku, v nynějším stavu se však do této polohy nemohl dostat. Ať sebou házel sebevětší silou na pravý bok, vždycky se zase zhoupł zpátky naznak. Zkoušel to snad stokrát, zavřel oči, aby se nemusel dívat na zmítající se nohy, a přestal, až když ucítil v boku lehkou, tupou bolest, jakou ještě nikdy nepocítil.

Ach bože, pomyslel si, jaké jsem si to vybral namáhavé povolání! Den co den na cestách. (...)

Sklouzl opět zpátky do dřívější polohy. Z toho časného vstávání člověk dočista zpitomí, pomyslel si. Člověk se potřebuje vyspat. Jiní kupci si žijí jak ženy v harému. Když se například během odpoledne vrátím do hostince, abych si přepsal získané zákazníky, sedí si tihle páni teprve u snídani. To bych si tak mohl zkusit u svého šéfa; na místě bych letěl. Ostatně kdoví jestli by to pro mne nebylo lepší. Kdybych se kvůli rodičům nadržel, dávno bych dal výpověď, šel bych rovnou k šéfovi a od plíc bych mu řekl, co si myslím. Ten by určitě spadl z pultu! Je to také divný způsob, sednout si na pult a z té výšky mluvit se zaměstnancem, který navíc kvůli šéfově nedoslýchavosti musí přistoupit až těsně k němu. Nu, ještě se té naděje docela nevzdávám; jen co budu mít pohromadě tolik peněz, abych splatil, co mu rodiče dluží – může to trvat tak ještě pět šest let –, rozhodně to udělám. Pak se to rozetne. Prozatím ovšem musím vstát, protože mi v pět jede vlak.

A podíval se na budík, který tikal na prádelníku. Pane na nebi! pomyslel si. Bylo půl sedmé a ručičky šly klidně dál, dokonce bylo půl pryč, pomalu už tři čtvrti.